

שיבושי לשון: בברכת המזון: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ.

בשפה העברית בת ימינו קל להבדיל בין צורת זמן עבר אָכַלְתָּ, שָׂבַעְתָּ, בֵּרַכְתָּ (כולן במלעיל) ובין צורת זמן עתיד תֹאכַל, תִּשָּׂבַע, תִּבְרַךְ (כולן במלרע). לעומת זאת, בלשון המקרא יש פעמים רבות שאותה צורה משמשת גם בעבר וגם בעתיד. ו' ההיפוך יחד עם ההטעמה מראים את הזמן הנכון. אי לכך הטעמה לא נכונה של המילה עלולה לשנות את המשמעות של הביטוי.

נראה זאת בשלושת המילים הנ"ל בברכה השניה בברכת המזון "ברכת הארץ" (המתחילה במילים "נודה לך ה' א-לקינו... ועל הכל... ומסתיימת ב: ברוך אתה ה' על הארץ ועל המזון"). שלושת המילים מצוטטות מספר דברים: ככתוב "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ". המנגינה המלווה מילים אלה גורמת לשיבוש בשתיים מהן ולהטעמתן במלעיל (רק את וְשָׂבַעְתָּ יש לקרא במלעיל -הסבר בהמשך) "ככתוב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ" במקום במלרע "ככתוב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ" (משמעות המילה 'ככתוב' אינה משתנה בין מלעיל למלרע). רוב האנשים לא מבינים את משמעות השינוי בהטעמה (שבעקבותיו חל שיבוש ממשי במשמעות המילים) ולכן ממשיכים מבלי משים לשיר את המילים במנגינה שלהם רגילים. לגבי המילה וְשָׂבַעְתָּ. כיון שהיא מוטעמת באתנחתא (טעם מפסיק בדרגת קיסר) הטעם נסוג אחור מ-תָּ אל ה-בִּי ולכן היא מוטעמת במלעיל, אבל כל שלושת המילים הן בזמן עתיד.

בא:

י:ג יֵעָנֶה ה-ל בצירה, ה-ע קמוצה. לא לקרא לְעָנֹת ולא לקרא לְעָנֹת.
י:ד גִּי אֶם-מָאֵן. יש להפריד בין הצלילים הדומים גִּי / אֶם / מָאֵן כדי שלא יִשְ�מַע כמו פִּימָאֵן.
י:ו וּמָלְאוּ ה-ל בשוא נע, ה-א צריכה להישמע. (umaleu) ולא (ומלו umalu).
י:ט בְּנִעְרֵינוּ וּבְזִקְנֵינוּ גִּלְגֵּל בְּבִנֵּינוּ וּבְבָנוֹתֵינוּ בְּצִאֲנֵנוּ וּבְבִקְרָנוּ: שלושה מקרים בהם יש להקפיד על הפרדה בין הניקוד שורוק הסוגר מילה ופותח את המילה שלאחריה, בשלושתם טעמים משרתים מחברים ביניהם.
י:יג וְה' ה-א של שם ה' אינה נשמעת כאילו כתוב וְדָנִי.
י:יט לֹא נִשְׁאָר אַרְבֶּה אֶחָד. להפריד בין אר (של נשאר) לבין אר (של ארבה), כדי שלא יִשְׁמַע כמו לא נִשְׁאָרְבֶּה אחד.
י:כא וְיִהְיֶה חֵשֶׁךְ עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וְיִמָּשׁ חֹשֶׁךְ. וְיִהְיֶה חֵשֶׁךְ נסוג ל-ו (מלעיל). ה-י אינה נקראת (וְהִי). וְיִמָּשׁ: ה-ו בשווא נע (זמן עתיד) ולא בפתח ובמלרע שיהפכו אותו לזמן עבר.
י:כב וְיִהְיֶה חֹשֶׁךְ-אֲפֹלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם. בשונה מפסוק כא, כאן וְיִהְיֶה זה זמן עבר (ע"י ו' ההיפוך), י בשווא נע והמילה במלרע.

יא:א פְּשִׁלְחֹו כפי שציינתי בעבר יש כאן מתיגה זקף והקורא יבחר איך לשיר זאת.
יא:ח בְּחֹרֵי-אָף: נחלקו הדעות בקשר לקמץ שב-ב, חלקן אומרות שיש לאמץ את צליל החטף שלאחריו ואז הקמץ הוא קטן (כמו בוחורי אף), חלקן סוברות שהקמץ רחב בגלל המתג (בְּחֹרֵי אָף).

הפטרת בא: ירמיהו מו:יח-כח

יג אֶל-יִרְמְיָהוּ: על אף המנהג הרווח לקרוא את ה-מ בחיריק (yirmiyahu) יש לבטא שווא נע מתחת ל-מ וה-י אחריה קמוצה (yirmeyahu).
נְבוּכַדְרֶאצַּר מתג ב-ב והשם כולו הוא במלרע. עובדה מעניינת היא שבספרי ירמיהו ויחזקאל שמו של מלך בבל הוא נְבוּכַדְרֶאצַּר, בעוד שבשאר ספרי נביאים וכתובים הוא נקרא נבוכדנאצר.
כח וְנִקְהָה לֹא אֲנִי. מודגשת ולכן נשמעת כמו ה-ק (anakeka).

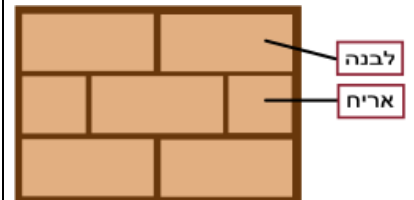
צורת הדף בספר תורה (בראש העמוד ב"ה שמ"ו סימן).

בעם ישראל התקבע הנוהג להתחיל כל עמוד בספר תורה באות ו' (זה נקרא 'ווי העמודים'). אם לא נהגו כך אין זה פוסל את הספר אבל יש מילים שנהגו מפי המסורות הקדומות להיות בראש הדף והן: והם ב של בראשית ברא, י של יהודה אתה יודוך אחיך, ה של הבאים אחריהם בים (בפרשתנו), וכו' וסימנם ב"ה שמ"ו. בחומשים יש בדרך כלל הערה *בראש העמוד. ב"ה שמ"ו סימן.

עמוד שירת הים שונה משאר עמודי ספר התורה. הוא רחב יותר, והמילה הראשונה היא תמיד 'הבאים', יש תמיד חמש שורות שלמות ושורה ריקה לפני תחלת השירה ושורה ריקה אחריה. השירה עצמה כתובה 'אריח על גבי לבנה ולבנה על גבי אריח'. אריח הוא חצי לבנה, והשירה בנויה כמו קיר לבנים.

הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עך אחד ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם זמנה מימינם ומשמאלם וישע יהודה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת עך שפת הים וירא ישראל את הים הגדלה אשר עשה יהודה במצרים ויראו העם את יהודה ויאמינו ביהודה ובמשה עבדו

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהודה ויאמרו לאמר אשירה ליהודה כי גאה גאה עזי וזמרת יה ויהי לי ורכבו רמה בים לישועה זה אכלי ואגדו יהודה איש מלחמה יהודה אבי וארממזהו שמו מרכבת פרעה וזיכרו ירה בים ומבחר עששיו טבעו בים סוף תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו

לפני השירה יש סיומי שני פסוקים ששרים אותם במנגינה החגיגית המיוחדת לשירת הים בפרק יד: כב+כט והמים להם זמנה מימינם ומשמאלם. והמים להם זמנה מימינם ומשמאלם. יש ביניהם הבדל קטן בכתיב.

בשלת:

מילים ש-ו ההיפוך לעתיד עשתה אותן מלרע: וחקקתי והאזנת ושמרת ומשכת ולקחת ומשכתי יגיח: ויטב: במלרע.

יד:ב וישבו ויחגלו: ו בשווא נע בלשון עתיד.

יד:ד ויעשו-קן: סוף פסוק ללא הכנת טיפחא לפניו. על הקורא לקרא כמילה אחת ויעשו-קן, ולא לקרוא ויעשו/ בטעם טיפחא.

יד:י וייראו-ה-י בחיריק מלא והשווא באות ר הוא נע (vayire'u) במשמעות יראה ופחד. מי שקורא בשווא נח (vayir'u) מחליף למשמעות ראייה. יש להקפיד גם בתפילה.

יד:יב ממתנו-ה-מ השניה בקובץ ולא בחולם. וכן בהמשך הפרשה טז:ג ממתנו שורוק ולא חולם.

יד:יז ויקאו: ה-ו בשווא, זה לשון עתיד.

יד:כד ויקם: ה-ה בקמץ קטן.

יד:כה וינהגהו: י בשווא נח (vay'nahagehu).

יד:כו וישבו: ו בשווא, ו החיבור ולשון עתיד

טו:ב עזי-ה-ע בקמץ חטוף (ozi). וארממנהו: מ ראשונה בשווא נע. ה-ג בשווא נח ואחריה יש לבטא את האות ה (va'a'romemen'hu).

טו:ה יכסימו: ס בשווא נח, י בשורוק, יש לקרא יכס-ימו (ye'khas'yumu). במצולת ה-צ בחולם לא בשורוק (vimtzolot).

טו ו נאדרי ה-א כאן וכן בהמשך פסוק יא נאדר בשווא נח ולכן (ne'dari) (ne'dar).

טו:ח נִצְבּוּ כְּמוֹ-גִד נִזְלִים. יש לשים לב לטעם המפסיק טפחא במילים המחוברות כְּמוֹ-גִד. יש לקרא: נִצְבּוּ כְּמוֹ-גִד / נִזְלִים. המשמעות היא שהנוזלים (המים) עמדו כמו קיר.

טו י צָלְלוּ מִי שְׁקוּרָא כֹל שׁוּא נַע כַּעֵין סָגוּל, מִסְתַּבֵּר שֶׁגַם כֹּאן יִקְרָאוּ כִסְגוּל וְלֹא כַחֲטָף פֶּתַח. צָלְלוּ כְּעוֹפְרֵת בְּמִים אֲדִירִים: יש דעות שונות בין הפרשנים (והמדרשים) מי הם ה"אֲדִירִים". אלה שאינם מפרשים על פי טעמי המקרא אומרים שהמילה אֲדִירִים מכוונת למים ואז יש כאן שתי יחידות: צָלְלוּ כְּעוֹפְרֵת בְּמִים אֲדִירִים: במקרה זה אין משמעות לטעם המפסיק טפחא במילה בְּמִים (זקף קטן וטפחא הן באותו תוקף של טעם מפסיק) והוא נהפך להיות כטעם משרת. המפרשים על פי טעמי המקרא אומרים שהמילה אֲדִירִים מכוונת למצרים. במקרה זה הקריאה הנכונה היא: צָלְלוּ כְּעוֹפְרֵת/בְּמִים / אֲדִירִים: (הטעם פשטא במילה צָלְלוּ הוא בדרגת הפסקה קטנה יותר מאשר זקף קטן או טפחא – רשימת הטעמים וחלוקת הטעמים המפסיקים פורסמה בגליון פרשת תולדות). נכון להקפיד על קריאה נכונה בשירת הים כל יום בתפילה.

טו:יג בְּעִזָּה ה-ע בחטף קמץ (ve'oze'kha) ה-ז דגושה ולכן השוא נע.

טו:טז יִדְמוּ ה-ד בשוא נע (yide'mu) מלשון דומיה (שקט). הקורא יִדְמוּ בשוא נח (yidmu) משנה משמעות ללשון דמיון.

טו:כב וַיִּפֹּעַ: במלרע. וְלֹא-מִצָּאוּ: טעם נסוג אחור ל-מ ולכן מלעיל.

טו:כג עַל-כֵּן קָרָא-שְׁמָה מְרָה: קָרָא-שְׁמָה המתג ב-ר ולא ב-ק (על פי מסורת מכתר ארם צובא).

טז:ח אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלִינָם עָלָיו: הטעמים: מרכא טפחא / אתנחתא, לכן אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלִינָם / עָלָיו.

טז:יד גַּם כִּפְפָר: כיון שאין אנו מבדילים בין ק ל-פ צריך להקפיד ביותר על הפרדה בין המילים גַּם / כִּפְפָר.

טז:כג הָעֵדָף במלרע, משמעותו החלק שיש בו יותר מהדרוש. מי שיקרא הָעֵדָף במלעיל, משבש את המשמעות לכמות עודפת, שארית. גם הניקוד של ה-ד שונה.

טז:כד לֹא-הָיְתָה בּוֹ: הטעם במלעיל, נסוג אחור ל-ה.

טז:כו וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לֹא יִהְיֶה-בּוֹ: צריך להישמע וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת / לֹא יִהְיֶה-בּוֹ (תביר מפסיק חלש מטפחא).

הפטרה שופטים ד-ה :

פרק ד.

ד שְׁפֹטָה: ה-פ בשווא נע (shofe'ta).

ה יוֹשֶׁבֶת תַּחַת-אֶמֶר: יש להקפיד על הפרדת שלושת המילים: יוֹשֶׁבֶת / תַּחַת / אֶמֶר.

יח סוּרָה..... סוּרָה: שתיהן במלרע. הָאֶהָלָה: הטעם זקף ב-א ולא ב-ה!

כא בְּלֹאט: ה-א נחה ואינה נשמעת (בִּלְט).

כג אֵת יִבִּין מְלֹךְ-כְּנָעַן: טעם טפחא במילה אֵת ולכן אֵת / יִבִּין מְלֹךְ-כְּנָעַן.

כד כנ"ל עַל / יִבִּין מְלֹךְ-כְּנָעַן: ובהמשך אֵת / יִבִּין מְלֹךְ-כְּנָעַן.

פרק ה

ד בְּצַעֲדָה: ה-ע בשווא נח וה-ד בשווא נע (betzade'kha). רַעֲשָׁה, נִטְפּוּ, נִטְפּוּ מִים, כולן במלעיל.

ו אֲרָחוֹת: ה-א בחטף-קמץ וה-ר בקמץ רחב (orakhot) וכן הוא בהמשך הפסוק.

ט אֵל לִתְּם שְׁעָרִים הטעם ב-ת. מי שמטעים ב-ל משנה למשמע לחם לאכילה!

יב עוֹרֵי עוֹרֵי; עוֹרֵי עוֹרֵי: הזוג הראשון במלרע והשני במלעיל. וְשָׁבָה: מתג ב-ו השרוקה וה-ש בשווא נע.

יד שָׁרָשָׁם: ש בקמץ קטן וה-ר שאחריה בשווא נח (shor'sham).

טו חִקְקֵי-לֵב: ה-ק הראשונה בשוא נע, להיזהר מלהבליע אות (khikekei).

יז אֲנִיּוֹת: א בחטף קמץ, נ בחזריק חסר, ה-י אינה חלק מהחזריק אלא אות בפני עצמה המנוקדת בחולם מלא.

יט בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ אֵל נִלְחָמוּ מְלָכֵי כְנָעַן. נִלְחָמוּ הראשון במלעיל וקמץ ב-ת. נִלְחָמוּ השני במלרע ו-ח בחטף פתח.

ל לְצוֹאֲרֵי: דגש חזק ב-ו ובשווא נע (letzave'rei).